

**Kommentarer till
Statens strålskyddsinstituts föreskrifter
SSI FS 1996:3
om externa personer i verksamhet med
joniserande strålning**

EG har givit ut ett direktiv 90/641/Euratom daterat den 4 december 1990 som handlar om strålskydd för externa arbetare i arbete inom kontrollerat område. Det är alltså frågan om människor som i sitt arbete kommer in på arbetsplatser där det förekommer strålning utan att vara anställda på platsen. Direktivet och föreskrifterna gäller oavsett om de externa personerna arbetar med själva strålningen eller gör något annat. Personer som berörs kan vara t. ex. hantverkare, konsulter eller gästforskare. Genom föreskrifterna SSI FS 1996:3 sätts direktivet i kraft i svenskt rättssystem.

I föreskrifterna introduceras begrepp som är nya för SSIs regelverk. Dessa beskrivs mer ingående i ett nytt grundläggande strålskyddsdirektiv 96/29/Euratom, Basic Safety Standard (BSS) daterat 13 maj 1996. Avsikten är att flera författningar tillsammans skall bilda ett sammanhängande system. Avtal i samband med Sveriges anslutning till EU gör att SSI måste implementera det äldre direktivet, om externa personer, under år 1996 medan föreskrifter baserade på BSS kommer senare. Detta är anledningen till att föreskrifterna kan tyckas komma ut i fel ordning.

Kommentarer till 1 §:

Kategori A arbetare är sådana som riskerar att utsättas för en effektiv dos som är högre än 6 mSv per år eller högre än tre tiondelar av respektive årsgränser för ekvivalenta doser till ögonlins, händer, och hud enligt SSI FS 1989:1 om dosgränser vid verksamhet med joniserande strålning m.m., ändrad genom SSI FS 1994:5. Siffrorna 6 mSv etc. är alltså inga dosgränser

utan kriterier för krav på administrativa åtgärder. Det torde inte vara möjligt att ge några regler som med matematisk precision entydigt leder till kategori A. Arbetsgivaren måste själv göra bedömningar beroende på verksamheten och vad som händer eller skulle kunna hända.

Kategori A-arbete bedrivs inom kontrollerat område. Det är arbetsplatser där bara sådana personer har tillträde som har lämplig utbildning, som har genomgått läkarundersökning, som är föremål för persondosmätning m.m.

För kärnkraftverkens del är ett kontrollerat område mycket likt, men formellt inte identiskt med, det som i dag benämns zonindelade område. Tills vidare kan man konstatera att det som gäller för zonindelade område automatiskt uppfyller vad som kommer att gälla för kontrollerat område.

Personer som yrkesexponeras för strålning utan att tillhöra kategori A tillhör kategori B. Kategori B-arbete sker i lokaler som kallas skyddsområde. Bland annat dessa begrepp kommer att ingå i det planerade föreskriftssystemet.

Kommentarer till 4 §:

Detta är huvudpunkten i direktivet. I fråga om strålskydd gäller samma regler och villkor och samma rättigheter och skyldigheter för externa personer som för egen anställd personal.

Kommentarer till 5 §:

Föreskrifternas huvudman är i de allra flesta fallen arbetsgivaren på det ställe där det externa arbetet bedrivs. Denne skall uppfylla punkterna som finns listade i paragrafen. Om den externa personen kommer från ett EU-land förväntas krav på läkarintyg och dospass vara bekant eftersom samma regler gäller i alla EU-länder.

Vad avser läkarintyg gäller tills vidare i Sverige föreskrifterna SSI FS 1981:3 om läkarundersökning för radiologiskt arbete. Dessa föreskrifter kommer att ändras för att anpassas till EG.

Punkt 2 handlar om dospass eller utdrag ut dosregister. Om det finns rutiner för utbyte av dosinformation som fungerar smidigt ser SSI

ingen anledning att kräva att formella dospass skall användas vid alla tillfällen. Dospassets funktion är i första hand att hjälpa den externa personen själv att hålla sig under dosgränserna men är även ett instrument för huvudmannens planering.

Punkt 3 om utbildning är svår att specificera. Vad som är nödvändiga instruktioner och kunskaper avgörs av verksamheten och vad den externa personen skall göra. Till skillnad från direktivet där huvudman och entreprenör ges möjlighet att förhandla om utbildning av externa personer har SSI valt att lägga ansvaret på huvudmannen. Det är han som bäst vet vad som gäller på arbetsplatsen. Huvudmannen är alltså ansvarig för att den externa personen får en rimlig möjlighet att från strålskyddssynpunkt veta hur han skall bete sig.

Kommentarer till 7 §

EG förutsätter att alla medlemsländer har centrala nationella dosregister. I dag har vi inte något sådant i Sverige, men det är under utveckling i avsikt att finnas på SSI. Tills vidare tar SSI emot dosrapporter i avvaktan på att det nationella dosregistret fungerar.

Det kan inträffa tidsfördröjningar mellan den externa personens uppdrag och utvärdering av dosimetern. Den preliminära uppgiften som förs in i dospasset får härröra från t. ex. elektronisk dosimeter eller lokal strålningsmätning.

Kommentarer till 8 §

Paragrafens syfte är att stödja entreprenörer som har egna tillstånd enligt strålskyddslagen, exempelvis radiograferingsföretag. Entreprenörens strålskyddsvillkor gäller parallellt och kan inte modifieras av en otålig huvudman även om detta skulle rationalisera uppdragets genomförande.

Kommentarer till 9 och 10 §§

Dospassen och deras användning har väckt många frågor och kommentarer under remisstiden: EG pekar ut de behöriga myndigheterna, i det här fallet SSI, som de som utfärdar dospass. Passen skall alltså ha en officiell status. Skrivningen i 9 § ger utrymme för andra tekniker att utbyta dosinformation än med hjälp

av dospass. Om sådana fungerar ser SSI ingen skäl att införa något som är krångligare. EGs krav på ett dosdokument utöver relevanta dosuppgifter är att det är kopplat till individens identitet och att födelsedatum och kön framgår. Ett ökande antal huvudmän kommer att beröras av regelverket (BSS och andra direktiv) och det kan antas att många av dem kommer att kräva officiella dospass.

Innan det nationella dosregistret fungerar kommer dospass som utfärdas av SSI (första sidan) att innehålla de dosuppgifter som kan finnas tillgängliga i andra dosregister. Vanligen finns bara uppgifter om helkroppsdos och då lämnas de övriga raderna strukna. Det är bara om verksamheten är sådan att det funnits särskild anledning att mäta t. ex. ögondoser som dessa införs i passet.

Det finns utländska dospass där datum för läkarundersökning och resultatet av dessa antecknas i dospasset. Detta kan naturligtvis vara praktiskt, men SSI har valt att inte lägga sig i utfallet av enskilda personers läkarundersökningar. Inför externa uppdrag bör man alltså vara rustad med både dospass och läkarintyg.

Andra sidan av dospasset fylls i av huvudmannen efter ett avslutat uppdrag. Den sidan täcker två uppdrag. Ett pass kan innehålla flera sådana sidor för personer som tror eller vet att flera uppdrag kommer att utföras inom en sexmånadersperiod. SSI har valt att tidsbegränsa dospassens giltighet bland annat för att kunna uppdatera det nationella dosregistret när ett sådant fungerar.

Statens strålskyddsinstitut

Swedish Radiation Protection Institute